

O roțiță cu un pistol

Incitement, un film despre asasinatul lui Rabin

George Schimmerling

Am ezitat mult înainte de a mă duce să văd filmul israelian *Incitement/Incitarea*, despre care auzisem că e cel mai bun film israelian al anului și propus pentru Oscar la categoria Cel Mai Bun Film Străin. Am ezitat, pentru că în fond nu mai voiam să retrăiesc acele evenimente traumatiche din 4 Noiembrie 1995.

Până la urmă m-am dus și bine am făcut, căci doar o mică parte a filmului de 2 ore și 3 minute se referă la primul - sper că și ultimul - asasinat politic din istoria Israelului modern.

Pe majoritatea parcursului său, filmul ne reintroduce în atmosfera premergătoare a aceluia 4 Noiembrie funest. Un act necesar, mai ales acum, când au apărut câțiva negaționiști printre care și un profesoraș de la o universitate din Israel, cu o teorie științifico-fantastică care încearcă să-i exonereze pe adevărații vinovați și să încredințeze niște personaje amorfe, pe care el de fapt nici nu le numește.

Din nefericire, după spusele sociologilor, orice asemenea teorie, oricât de fantezistă ar fi, își găsește repede adepți. Omul, prin firea lui, vrea să-și știe conștiința împăcată, iar asumarea păcatelor comunității din care face parte l-ar deranja. Un fel de *wishful thinking*. Tot prin același mecanism, există și în România o parte a populației care crede că Holocaustul românesc a fost o făcătură.

Filmul regizorului Yaron Zilberman este axat pe personalitatea lui Yigal Amir. Personalitate, da, chiar dacă o personalitate malefică. El e convins că are datoria mesianică de a mântui poporul evreu. Personalitate influențată puternic de dominatoarea sa mamă Geula, și mai puțin de tatăl său Shlomo, un om evlavios, fidel principiului *Trăiește și lasă-i și pe alții să trăiască*, care în termenii de azi ar fi fost calificat drept stângist.

În prima parte, prezintă povestea iubirii platonice a lui Amir pentru Nava Holtzmann, o frumoasă colegă de facultate, provenită dintr-o familie elitistă de coloniști ashkenazim, care la îndemnul familiei sfârșește prin a-l desconsidera pe Amir, sefardul, care nu este destul de bun pentru aspirațiile familiei. Acest refuz doar amplifică frustrarea lui Amir, care are ceva de demonstrat. Ceea ce te face invariabil să-ți pui întrebarea: Oare un Yigal Amir împlinit pe plan sentimental ar mai fi comis crima? Dacă poate familia Navei l-ar fi acceptat, atunci poate am fi avut de-a face cu un altfel de Yigal Amir, un tânăr normativ, preocupat de familie și de studiul de drept. Din păcate, având în vedere atmosfera de atunci, se pare că răspunsul la această teoretică întrebare ar fi fost unul negativ. Pentru că niciodată răul nu poate fi redus la o singură cauză, la un singur mobil. A încerca să faci asta, înseamnă a-l caricaturiza, nu a-l explica. Iar Yigal Amir - asta ne spune filmul - nu a fost o caricatură. Și nici nu a fost un lup singuratic, ori un nebun. El a fost o rotiță într-un angrenaj alimentat de câțiva rabini extremiști, prin aprobări tacite, ori prin tăceri aprobatoare. O rotiță cu un pistol.

Filmul prezintă în a doua lui parte, povestea radicalizării lui Amir. Se alternează scenele dramatice din film cu scene reale, de la masacrul comis de Baruch Goldstein în Hebron, urmat de atentatele sinucigașe comise de teroriștii palestinieni în autobuze. De ambele părți au murit oameni nevinovați. Și peste toate se suprapun chipurile celor doi oameni politici atât de diferiți unul de altul - Yitzak Rabin și Benjamin Netanyahu.

În mod ciudat am descoperit în film și o mică legătură timișoreană. Privind pe wikipedia lista actorilor, am constatat că alături de Yehuda Nahari Halevi care îl joacă perfect autentic pe Yigal Amir, rolul Navei Holtzman e interpretat de o tânără actriță israeliană pe nume Daniella Kertesz. Am descoperit-o astfel pe verișoara mea îndepărtată, a cărei străbunic, Armin Schimmerling, a fost în perioada interbelică avocat la Timișoara.

Și iată cum eu personal am închis un cerc început cu asasinarea primului ministru și încheiat cu o întâlnire de familie.

Din păcate, cercul colectiv nu s-a închis încă, și probabil că îi vor lua încă mulți ani răni ca să se vindece.